

Preussens Reform af Straffuldbyrdelsen.

AF DR. E. HASKIN (BERLIN).

Straffuldbyrdelsesproblemet har i Løbet af de sidste 10 Aar udviklet sig til et af de mest aktuelle Kulturspørgsmaal i Tyskland. Indgaaende Drøftelser i Rigsdag og Landdag, et overordentligt stort Antal Afhandlinger i juridiske, sociologiske og pædagogiske Fagtidsskrifter, Litteraturen — Værker af Karl Hau, Ernst Toller, Jakob Wassermann, Plaas, Lenka von Körber —, Theater og Films, alt afspejler en levende Interesse for dette Problem langt udover Kriminalisternes Kreds ¹⁾.

Opgavens Betydning svarer til den Interesse, der vises den. Motiverne til Udkast til Lov om Straffuldbyrdelse²⁾ oplyser, at Hundredtusinder af Mennesker hvert Aar indsættes i og løslades fra de tyske Straffeanstalter. Virkningen af Opholdet i Straffeanstalterne paa disse Masser er selv sagt af største Vigtighed for Stat og Samfund. »Straffuldbyrdelsen berører store Mængder af vort Folk«, siger det preussiske Landdagsmedlem Letterhaus³⁾, »i de sidste 10 Aar blev i hele Riget gennemsnitligt 700,000 Personer sat under Tiltale for Forseelser og Forbrydelser, d. v. s. at af

¹⁾ Sml. preussisk Statsminister Schmidt, »Zum Geleit«, Strafvollzug in Stufen, udgivet af det preuss. Justitsministerium. Benscheimer in Mannheim, Berlin, Leipzig, 1928.

²⁾ Entwurf eines Strafvollzugsgesetzes v. 9/9 1927.

Drucksachen des Reichstags, 3. Wahlperiode, Nr. 3628.

³⁾ Sitzungsberichte des Preuss. Landtages, 3. Wahlperiode, 210. Sitzung, Sp. 18329.

Hvert Hundrede Mennesker i Tyskland stod een for Straffedommeren«. Mere end 280,000 Personer passerede i Aaret 1927 gennem de tyske Straffeanstalter. Det er Tal, som ingen praktisk Politiker tør lade ude af Betragtning. »Kunden snæversynede og livsfjerne kan undervurdere Størrelsen af denne Opgave«, siger Landdagsmedlem Letterhaus.

Straffuldbyrdelsen byder følgende en Opgave, der ligesom Lovgiverens og Dommerens Opgave har sit eget Indhold og store Betydning. Hvori bestaar denne Opgave? — »Straf og Straffuldbyrdelse kan ikke længere angives udtømmende ved en steril Formel om Tilføjelse af et Strafonde«, skriver Præsidenten for Berlins Strafvollzugsamt, Dr. Finkelnburg¹⁾. — Ingen interesseret hylder nu den gamle Grundsætning om, at man maa tilføje Forbryderen, der har krænket Guds og Menneskers Love, en Straf som Gengældelse for Gerningen, eller at den fysiske og psykiske Lidelse, som Straffen rummer, skal danne Ækvivalent for den begaaede Forbrydelse og være Udtryk for den objektive Retfærdighed. Det samme er Tilfældet med Afskrækkelsesteorien. Udviklingens Hjul er gaaet hen over den som over Gengældelsesteorien. — »Den gamle Afskrækkelsesteori har overlevet sig selv og vist sig ubrugbar; en Forbedring har den aldrig medført«, siger en kendt Dommer, Landdagsmedlem Deerberg²⁾. — Hundredtusinder af Mennesker er berøvet Friheden. Men hvilket Formaal har denne Frihedsberøvelse; hvad vil man opnaa ved den? — »Det er ligegyldigt, hvad man anser for Straffens Formaal, den vil dog være formaalsløs, hvis den ikke gaar ud paa at forbedre Menneskene«, siger Letterhaus³⁾. I samme Retning gaar ogsaa det nævnte Udkast til Lov om Straffuldbyrdelse af 9. September 1927⁴⁾. »De

¹⁾ Die Psychologie des Gefangenen. Strafvollzug in Preussen. Benschneider.

²⁾ Sitzungsber. d. preuss. Landtags, 3. Wahlperiode, 59. Sitzg., Sp. 4803.

³⁾ Sitzungsber. d. preuss. Landtags, 3. Wahlperiode, 210. Sitzg., Sp. 18330.

⁴⁾ l. c.

Tider«, siges der, »er forlængst forbi, da Staten troede paa bedste Vis at have løst den Opgave at bekæmpe Forbrydelsen, naar man pinte Forbryderen legemligt og nedværdigede ham moralsk. Men der hersker nu ogsaa Enighed om, at Staten ikke løser sin Opgave paa tilfredsstillende Maade, naar den indskrænker sig til at drage Omsorg for en sikker Bevogtning af Fangerne. Netop den Omstændighed, at Staten betager et Menneske Friheden og anbringer ham i en Straffeanstalt, paalægger Staten det alvorligste Ansvar. Staten overtager derved ikke alene Pligten til at sørge for, at Fangen bevarer sin legemlige Sundhed og Elasticitet, der er nødvendig, for at han efter Løsladelsen kan tjene til Livets Ophold. Der paalægges den tillige den langt højere, men ogsaa meget vanskeligere Opgave, at paavirke Fangen saaledes, at han, saavidt det er muligt, er rustet mod nye Fristelser. Og Staten fritages ikke for disse dens Forpligtelser, selv om det for en Del af Fangernes Vedkommende ikke vil være muligt, ja maaske paa Forhaand maa anses for haabløst, at opnaa nogen Forbedring, hvad enten dette nu skyldes individuelle Anlæg hos Fangen eller kortvarig Straffetid«.

Antallet af Recidivister viser den saaledes stillede Opgaves Omfang. I Aaret 1927 var i Tyskland 177,000, d. v. s. 29,2 0/0, af de dømte Recidivister, deraf 50,000 for fjerde Gang. Storrelsen af Opgaven er ubestridelig. For at komme dens Løsning nærmere, var det først og fremmest nødvendigt at begrænse Antallet af Frihedsstraffe, at rationalisere denne Strafart. De sidste Aars Domspraksis gik faktisk i den Retning. I Tiden fra 1. April 1924 til 31. Marts 1929 er i Preussen Antallet af Domfældelser lydende paa Frihedsstraffe blevet mindre, medens Antallet af Domfældelser lydende paa Pengestrafte stadig steg. Nedenstaaende Tal anskueliggør denne Bevægelse:

Aar.	Frihedsstraffe.	Pengestrafte.
1924	38,6 0/0	59,7 0/0
1925	34,1 0/0	64,0 0/0
1926	32,7 0/0	65,6 0/0

Denne Bvægelse har i betydelig Grad aflastet Straffeanstalterne, og den i de senere Aar i større Udstrækning anvendte betingede Straffudsættelse har bidraget endnu mere hertil. Tiltrods herfor passerer som allerede omtalt, Hundredtusinder de tyske Straffeanstalter. Statens Opgave er i de ovenfor citerede Motiver klart angivet. Den bestaar i at paavirke Fangen paa en saadan Maade, at nye Fristelser ikke bringer ham til Fald. Hvorledes løser man bedst denne Opgave, hvilken Metode vil hurtigst give de bedste Resultater? Af hvilken Art skal den Paavirkning være, som Motiverne taler om? Det er disse Spørgsmaal, der angiver Retningen for Organiseringen af Straffuldbyrdelsen.

Allerede Grundsætningerne for Fuldbyrdelse af Frihedsstraffe af 7. Juni 1923 opstiller Reglerne for Opdragelsen af Fangerne, forbunden med progressive Lempelser¹⁾. Udkastet til Lov om Straffuldbyrdelse af 9. September 1927 er helt igennem opbygget paa Grundlag af Opdragelsesprincippet. Motivernes Kommentarer til denne Lov er allerede anført ovenfor. Grundtanken i dette Udkast er, at Straffen skal tilsigte en Forbedring af Fangen — ellers var hele Straffuldbyrdelsen formaalsløs — og at det er Statens Pligt at paavirke Fangen i opdragende Retning. Gennem Straffens Fuldbyrdelse skal Fangen vænnes til Orden og Arbejde og moralsk befæstes, saaledes at Tilbagefald, saavidt det er muligt, undgaas (Udkastets § 64). Den opdragende Paavirkning er i Udkastet forbunden med progressive Lempelser af Fængselsregimet (Strafvollzug in Stufen). Udkastet regulerer Overgangen fra det ene Stadium til det andet paa følgende Maade: Naar Fangen udviser god Opførsel, rykker han op fra det første Stadium, saafremt hans hele Forhold giver det Indtryk, at han er modtagelig for opdragende Paavirkning. Saafremt han stadig udviser god Opførsel, rykker han op fra andet til tredje Stadium, hvis man af hele hans Forhold kan slutte, at den opdragende Paavirk-

¹⁾ Reichsgesetzblatt II, S. 263.

ning giver godt Resultat. Med Overgangen fra et Stadium til det næste forbinder Udkastet, som alt omtalt, en Række Lempelser, der tilsammen skal forberede Overgangen til Friheden. Og disse Lempelser skal ikke alene betragtes som Behageligheder. De skal samtidigt paalægge Fangen større Pligter og vække og styrke hans Ansvarsfølelse. Disse Lempelser i Straffen skal staa for ham som et Maal, som det lønner sig at stile mod. Netop dette Moment er et af de vigtigste i denne opdragende Behandling. Dette System stræber efter at udvikle Fangens Vilje og at fæstne den, at bibringe ham den Spændkraft og Standhaftighed, der senere kan være nødvendig for ham i den frie Kamp for Tilværelsen, og uden hvilken han saa ofte er bragt til Fald.

Udkastet, der i Aaret 1927 af Rigsregeringen blev forelagt Rigsdagen, er indtil nu ikke blevet behandlet. Sammenhængende som det er med Rigsdagens Arbejder paa Reformen af Straffeloven — disse har ligeledes ofte maattet stilles i Bero — bliver Udkastet paa Grund af den politiske Situation og Forskydningerne mellem Partierne næppe Lov foreløbig. Denne Kendsgerning og den bestaaende Nødvendighed har ført til, at enkelte Lande ikke har afventet Reformens Gennemførelse i hele Riget paa een Gang, men indenfor deres egne Grænser selv har søgt at løse Opgaven.

I Preussen blev de forberedende Arbejder paa dette Omraade paabegyndt i Aaret 1928. Mange Embedsmænd i det preussiske Justitsministerium og et Antal af Medlemmer af den preussiske Landdag har hidraget til disse forberedende Arbejder. Samme Aar har det preussiske Justitsministerium udgivet en Bog, der i en Række enkelte Afsnit behandler alle Straffuldbyrdelsens Problemer¹⁾. En lang Række af Fængselsfolk, fra Præsidenten for Strafvollzugsamt til Opsynsfunktionærer, Professorer, Læger, Pædagoger, Politikere o. m. a. har i denne Bog givet Udtryk for deres Erfaringer. I alle interesserede Kredse har denne Bog efterladt et dybt

¹⁾ Strafvollzug in Preussen, udgivet af det preussiske Justitsministerium, Benschheimer, Mannheim, Leipzig, Berlin 1928.

Indtryk. Den giver en alsidig Fremstilling af de herhen hørende Spørgsmaal og er gennemtrængt af den nye Aand, hvis Talsmand den preussiske Jusitsminister Schmidt er. »Straffuldbyrdelsen«, skriver han i denne Bog¹⁾, »er et Arbejde med Individier, der er kommen paa Afveje, og derfor er den et kulturelt og socialt Anliggende. Opdragelse til Frihed er Straffuldbyrdelsens endelige Maal, Opdragelse til sociale Individier, Genoptagelse af den asociale i Samfundsorganismen«.

Dette Citat kan sættes som Motto over Forordningen om progressiv Straffuldbyrdelse af 7. Juni 1929. Helt igennem baseret paa det Opdragelsesprincip, der har faaet Udtryk i dette Citat, giver Forordningen i 26 Kapitler Regler om Fulldbyrdelse af Straf i Fængsel og Tugthus. Alt, hvad der vedrører Anvendelsen af Opdragelsesprincippet, er fremstillet paa særlig udførlig Maade, ja ofte med pedantisk Grundighed; der er til de mindste Enkeltheder givet Forskrifter om Fængselspersonalets Opgaver og Optræden.

I Indledningen til Forordningen henvises der til, at det progressive System med stigende Antal Begunstigelser, der har været anvendt i Preussen siden 1925, har givet gode Resultater. Men man maa dog straks fremhæve, at dette Moment i Straffuldbyrdelsen ikke er af principiell Betydning. Betydningen af det kan først erkendes, naar man ser, hvorledes det udformes. Den preuss. Justitsminister udtrykker dette saaledes: »Progression træffer vi alle Vegne, den er ikke noget Udtryk for Aanden. Fulldbyrdelsen kan være ordnet helt efter Gengældelsesprincippet og dog være progressiv, ligesaavel som Straffuldbyrdelse efter Opdragelsesprincippet kan tænkes uden Progression. Her er det kun Aanden, det kommer an paa²⁾«. Denne Aand er Straffuldbyrdelsens Formaal og Indhold. Herom hedder det i Forordningen af 7. Juni 1929: »Maalet for den progressive Straffuldbyrdelse er Opdragelse af Fangen til regelmæssig

¹⁾ l. c. S. 3.

²⁾ Sitzungsber. d. Preuss. Landtags, 152. Sitzg., Sp. 12937.

og ordnet Livsførelse. For at bibringe ham en ændret Indstilling overfor Stat og Samfund, en Indstilling han kan bevare ogsaa efter Løsladelsen, er det ikke tilstrækkeligt, at man lærer ham at stræbe efter at opnaa de ydre Fordele, der er knyttet til de højere Trin af Oprykningen; man maa tillige vinde ham for selve det Arbejde med ham, som Straffuldbyrdelsen betyder. For at opnaa dette maa man efterhaanden paalægge ham større og større Ansvar, indrømme ham Rettigheder som en Følge af dette Ansvar og endelig lade ham selv tage aktiv Del i Udformningen af hans Tilværelse i Straffeanstalten og efter Løsladelsen.

Som Grundlag for Straffuldbyrdelsen vælger Forordningen i Overensstemmelse hermed den Metode, der bestaar i opdragende Paavirkning af Fangen. Der rejser sig da det Spørgsmaal, om alle Fangerne trænger til Opdragelse, om denne Metode bør og skal anvendes overfor alle. Fængslernes Menneskemateriale er i social og personlig Henseende uendelig forskelligt. — »Fra Vagabonder til Ministre, fra Gadepiger til Fyrstinder«, siger Præsidenten for Berlins Strafvollzugsamt, Dr. Finkelnburg¹⁾. — Paa den ene Side: Drabsmænd med Skinsyge som Motiv, Embedsmænd, der i 30—40 Aar har passet deres Gerning upaaklageligt, arbejdsløse Familiefædre med syge Børn og en frugtsommelig Hustru; paa den anden Side: erhvervsmæssige Indbrudstyre, Medlemmer af Underverdenens Foreninger »Immer-treu« eller »Hand in Hand«, der udadtil eksisterer frit under lovlige Former; alle mødes de i Straffeanstalterne.

Dette er de rent ydre Forhold, som man først og fremmest maa regne med. Den Opgave, som man først maatte løse, saafremt man overhovedet vilde naa et Resultat med Reformarbejdet, var da at adskille Fangerne i forskellige Grupper og isolere disse fra hinanden. Forordningen udskiller da af hele Fangematerialet den Gruppe, som den progressive Straffuldbyrdelse skal anvendes paa. Denne

¹⁾ Dr. Finkelnburg, Psychologie des Gefangenen, jfr. ofr.

Gruppe deles derefter i to Undergrupper: de, der ikke tidligere er straffet eller kun er straffet med mindre Straffe (indtil 6 Maaneders Fængsel) og de, der tidligere er straffet med strengere Straffe. Hver af disse Undergrupper anbringes i en særskilt Straffeanstalt eller Anstaltsafdeling, saaledes at de ikke kan komme i Berøring med hinanden. Straf-fuldbyrdelsen kommer ikke til Anvendelse paa Fanger, der er mentalt abnorme i højere Grad, paa Erhvervs- og Vane-forbrydere eller paa Domfældte med kortvarige Fængselsstraffe (indtil 9 Maaneders Fængsel). Enhver af disse Grupper anbringes ligeledes i en særlig Straffeanstalt og isoleres fra de andre.

Alene denne Fordeling af Fangerne i forskellige Grupper og disses Isolering er af den største Betydning.

Det gentages Gang paa Gang, at Fængslerne ofte i Stedet for at medføre en Forbedring af Fangerne medfører det modsatte. Der træffer en Lejlighedsforbryder, tilmed af svag Karakter, som det saa ofte er Tilfældet, sammen med de erfarne Erhvervsforbrydere, der kender alle Professionens Kneb, og hurtigt bukker han under for deres Paavirkning. I et saadant Tilfælde har Fængslet fremmet Forbrydelsen i Stedet for at bekæmpe den og er blevet en Udklækningsanstalt for nye Forbrydelser. Man kan derfor ikke undre sig over, at Gennemførelsen af en Adskillelse mellem de forskellige Fangegrupper blev modtaget med Glæde i alle interesserede Kredse i Preussen.

Alle Fanger, der behandles efter dette progressive System, anbringes først paa Begyndelsesstadiet (Eingangsstufe, Stufe 1). Her begynder Fængselspersonalets Arbejde med systematisk at udforske Fangens Personlighed. Paa Steder, hvor der er oprettet Instituter for kriminalbiologiske Undersøgelser, er det disses Opgave at gennemføre denne Udforskning; hvor saadanne endnu ikke findes, paahviler Arbejdet Fængselsledelsen under særlig Medvirken af Fængselslægen. I denne Forbindelse maa man bemærke, at Forordningen af 7. Juni giver Lægen en langt mere fremtrædende Plads i

Straffuldbyrdelsen, end Tilfældet tidligere har været. Lægerne varetager ikke alene deres sædvanlige Arbejde, at overvaage Sundhedstilstanden og Sygebehandlingen; de deltager tillige umiddelbart i Udarbejdelsen af Planerne for og Tilrettelæggelsen af den opdragende Paavirkning af Fangerne, og de tilkaldes til de Konferencer, under hvilke Fængselslivets almindelige og specielle Spørgsmaal behandles. Justitsministeriets Tendens til at udvide Omraadet for Lægernes Medvirken og Indflydelse paa Straffuldbyrdelsen har givet sig Udslag i en meget betydelig Forøgelse af Antallet af Læger ved Straffeanstalterne. Denne Tendens er især blevet understreget derved, at der i Spidsen for hele Preussens Fængselsvæsen er stillet en Læge, hvis Stedfortrædere og nærmeste Medarbejdere er en Jurist og en Socialpædagog. Denne for hele Reformen saa karakteristiske Tendens vil utvivlsomt føre til de bedste Resultater.

Endvidere paapeger Forordningen (II, 1—3), at det ikke er tilstrækkeligt at lade Fangen udfylde et Spørgeskema og søge Oplysning om ham i Domsakterne. Saavidt det paa nogen Maade er muligt, maa man forskaffe sig alt det Materiale, der kan have Betydning ved en rigtig Bedømmelse af hans Person, f. Eks. Akter vedrørende hans tidligere Ophold i Straffeanstalter, Beretninger fra Fængselselskaber og fra Velfærds- og Ungdomsinstitutioner o. l. Denne Undersøgelse skal give et saavidt muligt fuldstændigt Billede af Fangens intellektuelle og moralske Habitus, hans Levnedsløb og hans Familieforhold; den skal fastslaa, om og i hvilket Omfang Fangen maa anses for paavirkelig, særlig i hvilken Retning hans Ankæg, Evner og Tilbøjeligheder gaar, hvilke moralske og sociale Værdier, man kan udvikle hos ham, og hvilke Veje, man maa gaa. Det bemærkes herved udtrykkeligt, at man ikke uden videre maa opfatte rent intellektuelle Præstationer eller en særlig fremtrædende Arbejdsevne som et Kendetegn paa Personlighedens moralske Værdi¹⁾.

¹⁾ Sml. Dr. Wolfgang Ritterbusch, Die Erforschung der Persön-

I de første 6 Maaneder paa Begyndelsesstadiet (Eingangsanstalt) faar Fangerne ingen Begunstigelser. Dette refererer sig dog naturligvis ikke til saadanne Forholdsregler, der tager Sigte paa at dygtiggøre dem legemligt og at hæve dem intellektuelt og moralsk. Der er straks fra Begyndelsen Adgang til Deltagelse i Gudstjeneste og Undervisning, i Friluft- og Gymnastikøvelser og i Skrivning og Tegning med Videreuddannelse for Øje (Bogføring og Stenografi o. s. v.). Fanger, der har udstaaet 6 Maaneder af deres Straffetid, og som har arbejdet flittigt og i det væsentlige udvist god Opførsel, kan, selvom de forbliver paa første Stadium (Eingangsanstalt), opnaa en Række Lempelser; de kan anvende en Del af deres Arbejdsfortjeneste til Indkøb af Ekstraforplejning og Nydelsesmidler, de maa ryge, abonnere paa et Dagblad, deltage i Anstaltens Sangkor o. s. v. Disse Begunstigelser maa ikke efter Forløbet af den første Del af Straffetiden uden videre indrømmes Fangerne. De skal virke som en Opmuntring til Flid og god Opførsel (III, 5—7).

Naar Fangen har opholdt sig 6 Maaneder paa 1. Stadium, kan han, hvis mindst en Fjerdedel af Straffetiden er forløben, og han har udvist Flid ved Arbejdet og god Opførsel, oprykket paa 2. Stadium (Stufe II, die Anstalt für Geförderte), saafremt Funktionærmødets Deltagere nærer den Overbevisning, at han er modtagelig for Paavirkning, d. v. s. at han erkender sit asociale, straffbare Forhold og har Vilje til at lade denne Erkendelse faa Indflydelse paa sin Livsførelse (IV, 1). Funktionærmødet træffer Bestemmelse om Overflytningen efter en omhyggelig Provelse af Fangens Personlighed, og alle de Funktionærer, der under Straffuldbyrdelsen har været i Berøring med ham, deltager i Afgørelsen (V, 3). Det anbefales at meddele Fangen Beslutningen om Overflytning paa passende Maade, f. Eks. naar alle Fangerne er samlede, eller i Skoletimen eller lign. (V, 6).

lichkeit des Gefangenen, Monatschrift f. Kriminalpsychologie u. Strafrechtsreform, 22. Jahrg., 1. Heft.

Behandlingen i Anstalten for Oprykkede maa indstilles paa at vise Tillid til Fangernes gode Vilje og Sindelag og at lade dem mærke denne Tillid. Man maa undlade at føre nøje Opsyn med Fangernes Færden, og man bør ikke fastsætte Reglementer for hver enkelt Bevægelse, han foretager sig, hvad enten det drejer sig om Arbejde eller Fritid. Der maa indrømmes ham Frihed i større Omfang, saaledes at han faar Lejlighed til at vise, at han er værdig til Tillid, og at han kan indordne sig under Disciplin af egen fri Vilje (VII, 2). I saa Henseende er det formaalstjenligt at indrømme Selvstyre indenfor rimelige Grænser (VII, 2). Fangerne bør indenfor bestemte Grupper vælge Tillidsmænd, der skal sørge for Bilæggelse af eventuelle Stridigheder. Fangerne i Anstalten for Oprykkede har i større Omfang Adgang til Begunstigelser m. H. t. Ekstraforplejning og Nydelsesmidler, Luksusartikler, Besøgsret, Skrivetilladelse, Aviser, Bøger, Musikinstrumenter etc. Der gives Tilladelse til at anbringe Billeder, at have Planter og Fugle. Cellerne gøres hyggeligere end i Begyndelsesanstalten ved Maling af Vægge og Celleudstyr. Der udleveres anden Fangedragt, som nærmer sig det frie Livs jævne Klædedragt. I hver Anstalt for Oprykkede skal der indrettes fælles Opholdsrum, hvor Fangerne kan tilbringe Fritiden med Samtale, Spil etc. Her fremlægges Dagblade, og det tillades at have Radio. Her indtages ogsaa Maaltiderne i Fællesskab; en af de højere Funktionærer deltager 1 Uge ad Gangen i Maaltiderne for herigennem at skabe Tilnærmelse og gensidig Tillid (VII, 9). Funktionærerne aflægges med samme Formaal Besøg i Opholdsstuerne, men disse Besøg maa ikke have Karakter af Opsyn (VII, 10).

Efter 6 Maaneders Ophold i denne Anstalt kan der, saafremt Fangen har udstaaet Halvdelen af Straffetiden tilstaaes ham Orlov, for at han kan allægge Besøg hos sin Familie eller med andet Formaal. Denne Orlov kan have en Varighed af højst 1 Uge om Aaret. Den indrømmes, naar det skønnes formaalstjenligt, enten af Hensyn til

Fangens Opdragelse, eller naar det kræves af Hensyn til Forsorgen for ham efter Løsladelsen. Orlov indrommes kun, naar Fare for Misbrug maa anses for udelukket, og naar Fangens Karakter berger for, at han ikke overskrider den eller undlader at vende tilbage (VII, 11). Denne Indrømmelse af Orlov fremhæver maaske allertydeligst Aanden i Reformen. Forordningen siger ikke andet end det her anførte om de Tanker, der har ført til denne Foranstaltning. Men Antydninger i Faglitteraturen sætter denne Orlov i Forbindelse ogsaa med den saakaldte Seksualnod, som i den senere Tid har været Genstand for Droftelse i Faglitteraturen saavel som i Pressen.

Efter 6 Maaneders Ophold i Anstalten for Oprykkede kan Fangen, saafremt han har udstaaet Halvdelen af sin Straffetid og har gjort sin Pligt og opført sig godt, overføres til Afgangsanstalten (Stufe III), naar hans hele Forhold viser, at den opdragende Paavirkning paa 2. Stadium har baaret Frugt. For at dette skal kunne siges at være Tilfældet, maa han have bevist, at han er i Stand til at beherske sin Vilje til at indordne sig under Samfundet. Man maa kunne stole paa, at han vil gøre den rette Brug af de Friheder, der tilstaaes ham paa Afgangsstadiet, og at han fortsat vil arbejde hen til at indordne sig under Samfundet, og endelig at han ved Løsladelsen vil frembyde Sikkerhed for fremtidig ulastelig Vandel (IX, 1—2). Denne Overflytning sker under de samme Garantier og Betingelser som Overflytningen fra Begyndelsesstadiet til 2. Stadium.

Tanken om Fangernes Selvudvikling i et paa gensidig Ansvarlighed hvilende Fællesskab udformes videre paa dette Stadium. Fangen skal ikke først efter sin Tilbagevenden til Friheden bestaa Proven for, om han forstaar at anvende Friheden paa rette Maade, men denne Prove skal netop henlægges til det sidste Afsnit af Straffetiden. Straffuldbyrdelsen i denne Anstalt maa i eet og alt tage Sigte herpaa (X).

Fangernes Selvstyre udbygges her videre i den angivne Retning. Tillidsmændenes Rettigheder og Friheder forøges,

og de opfordres endogsaa til at deltage i Anstaltskonferencerne. Efter 6 Maaneders Ophold i Anstalten faar Fangen Tilladelse til at paatage sig Arbejde hos en fri Arbejdsgiver udenfor Fængslet; naar Arbejdsdagen er endt, vender han tilbage til Anstalten (IX, 1, 7, 9).

Begunstigelser indrommes i endnu større Omfang. Fangen faar Ret til friere Disposition over sin Arbejdsfortjeneste. Fritiden forlænges, og Fangerne maa i Fritiden bevæge sig frit omkring. De maa i Fritiden besøge hinanden i Cellerne. Besøg udefra bliver hyppigere og sker almindeligvis uden Kontrol. Der gælder ingen Indskrænkning i Adgangen til at skrive og modtage Breve, og Korrespondancen censureres i Almindelighed ikke. Fangerne maa benytte eget Tøj og Sengetøj. Anstaltsdragten tilpasses endnu mere efter den frie Klædedragt. Cellerne indrettes paa endnu hyggeligere Maade end i Anstalten for Oprykkede. Cellevinduerne er af Størrelse som et almindeligt Vindue, Gitter findes ikke, og der anvendes Gardiner. Endvidere aflaaes Cellerne ikke om Dagen, Observationsruderne i Celledørene forsvinder, og Ringmur findes ikke (XII, 1—9).

Paa samme Grundlag som i Anstalten for Oprykkede, dog ikke betinget af 6 Maaneders Ophold, tilstaaes der ogsaa her Fangerne Orlov, der kan andrage 2 Uger om Aaret. Paa Søn- og Helligdage har de Fanger, der opfylder Betingelserne for at faa Orlov, Adgang til at foretage Spadsereure i Nærheden af Fængslet, ledsaget af en civilklædt Funktionær; Fangerne maa ogsaa i dette Tilfælde være iført deres eget Tøj (XII, 12). Naar Funktionærmødet kommer til den Overbevisning, at Straffuldbyrdelsen overfor Fangen har naaet sit Maal, er Anstaltens Leder paa Embeds Vegne pliglig at søge udvirket Benaadning for den paagældende Fange. En Benaadningsansøgning, der indgives efter Fangens Anmodning, imødekommes sædvanligvis paa den Maade, at man tilstaar ham betingelsesvis Udsættelse m. H. t. Resten af Straffetiden, der derhos efter Fristens Udlob og ved god Opførsel kan eftergives ved Benaadning.

For Mindreaarige er der indrettet særlige Straffeanstalter efter de samme Principper, dog saaledes at der i endnu højere Grad lægges Vægt paa det pædagogiske paa psykologisk og pædagogisk videnskabeligt Grundlag, og saaledes at ogsaa Lægernes Deltagelse i Arbejdet her er af større Omfang (XXIV).

Fanger, der er aandeligt abnorme i højere Grad, anbringes i særlige Anstalter, hvor som allerede omtalt den pædagogiske Straffuldbyrdelse ikke anvendes. Ledelsen af disse Anstalter lægges i Hænderne paa en Speciallæge, og Hovedvægten lægges her paa Foranstaltninger af psykiatrisk Karakter (XXV, 6).

De ofte straffede erhvervsmæssige Forbrydere underkastes en grundig Undersøgelse under Medvirken af en Læge; giver denne Undersøgelse til Resultat, at en Forbedring maa anses for uopnaelig, anbringes de i særlige Anstalter, uden Anvendelse af progressiv Straffuldbyrdelse. Dog indrømmes der efter en vis Tids god Opførsel ogsaa disse Fanger en Række Begunstigelser. Saafremt disse Fanger viser god Vilje til alvorlig ment Forbedring, maa de ubetinget styrkes i deres Forsæt. Fangerne maa saavidt muligt ikke faa den Opfattelse, at de er opgivet. De maa vide, at de kan overgaa til det almindelige Straffuldbyrdelses-system, saasnart deres Forhold giver begrundet Formodning om, at det kan hjælpe (XXV, 3, 4). Heller ikke her sætter altsaa Forordningen det absolutte Punktum for denne specielle Anstalt, men stræber efter at støtte ethvert Forsøg paa indre Forvandling.

Særlige Straffeanstalter indrettes derhos for Domfældte med korte Straffe (indtil 9 Maaneders Fængsel). Straffens Kortvarighed udelukker her en egentlig Anvendelse af den opdragende Metode, der kræver længere Tids Paavirkning af Fangen. Disse Fanger holdes altsaa udenfor den progressive Straffuldbyrdelse, men alligevel indrømmes der dem efter 4 Maaneders Ophold nogle Begunstigelser (XXV, 1).

Spørgsmaalet om de korte Frihedsstraffe forløjner særlig

Opmærksomhed. Det anerkendes af omtrent alle, at disse Straffe er formaalsløse. Den korte Tid betyder, at man ikke kan regne med nogen Forbedring af Fangen; derimod er Faren for »Smitte« i Fængslet overmaade stor. Uden Betydning i opdragende Henseende og uden at virke afskrækkende paa de forbryderiske Elementer betyder denne Straf for dem, der straffes for første Gang, en dyb sjælelig Depression og en Plet, der vanskeligt vaskes af igen. Man kan derfor ikke undre sig over, at der under Behandlingen i Landdagen af det preussiske Justitsministeriums Budget Gang paa Gang blev udtalt, at denne Straf maatte rationaliseres¹⁾. Hertil kommer ogsaa det fiskale Hensyn, idet disse Straffe intet byder til Gengæld for de Summer, de sluger (en Fanges Underhold koster Staten 1500 M. aarligt). Omend de ikke helt kan afskaffes, kan Anvendelsen dog i videst muligt Omfang indskrænkes. Faktisk er de senere Aars Praxis gaaet i denne Retning. Dette fremgaar klart af den foran opstillede Sammenligning af Antallet af Domfældelser lydende paa Fængsel og Bødestraf. Alligevel er dog Antallet af Domfældelser lydende paa korte Fængselsstraffe endnu meget stort. Af 179,510 Domfældelser til Fængsel i Tyskland i 1927 var ikke mindre end 112,000 Straffe af en Varighed af indtil 3 Maaneder, 55,000 indtil 1 Aar og kun 12,000 eller 6 0/0 mere end et Aar.

For paa rationel Maade at raade Bod paa dette uheldige Forhold har man med Tilslutning fra alle Sider i videst muligt Omfang anvendt betinget Strafudsættelse indenfor de Grænser, der er foreskrevet m. H. t. Tiltaltes Person og Gerningens Beskaffenhed. I Aaret 1927 blev i Preussen i 35,000 Tilfælde Straffen belingelsesvis udsat, i 1928 i 33,211 Tilfælde og i 1929 i 34,399 Tilfælde. Mellem 75 og 80 0/0 af de Domfældte, hvem der blev tilstaaet Udsættelse, overholdt Betingelserne og fik senere Straffen eftergivet ved Benaadning. De Forhaabninger, som man har næret om

¹⁾ Sitzungsbericht d. Preuss. Landtags, 3. Wahlperiode, 59., 152., 210. Sitzung.

Virkningen af denne Forholdsregel, er gaaet i Opfyldelse. Landdagsmand Letterhaus udtaler herom: »Disse Tal viser klart og tydeligt, at man ogsaa i Fremtiden maa bibeholde betinget Straffudsættelse og Benaadning»¹⁾. Gehrman slutter sig hertil med følgende Udtalelse: »Jeg henstiller at gaa videre i denne Retning; derved vil vi redde mange fra at faa Fængselsstemplet paa sig. Derved udfører vi et socialt Arbejde, der er vigtigere end meget andet indenfor Straffuldbyrdelsen«²⁾. Resultatet blev, at medens det gennemsnitlige daglige Fangeantal i Straffeanstalterne i 1913 var 54,000, var det tilsvarende Tal i 1930 30,000, uagtet Kriminaliteten ikke er blevet mindre. Dette Forhold letter naturligvis i betydeligt Omfang Fængselspersonalets Arbejde, og det øger i meget væsentlig Grad Chancerne for Reformen af Straffuldbyrdelsen.

Forordningen af 7. Juni indeholder ingen særlige Regler om Varetægtsfængsel, bortset fra en Forskrift om, at der i Straffeanstalter, i hvilke der anbringes Varetægtsfanger (f. s. v. disse ikke holdes afsondret i særlige Anstalter), ikke maa hensættes Fanger, der skal afsone længere Straffe (XXV, 8).

Spørgsmaalet om en Reform af Reglerne om Varetægtsfængsel, der ikke omhandles i Forordningen, var allerede taget under Overvejelse i det preussiske Justitsministerium, men maatte af finansielle Grunde stilles i Bero. Justitsminister Schmidt udtaler om Varetægtsfængsel: »Denne Form for Fængsel skal fremtidigt i endnu højere Grad end hidtil være at opfatte som en kun foreløbig Sikkerhedsforanstaltning»³⁾. Emnet er ogsaa drøftet af Oberstrafanstaltsdirektor Marx i den ovenfor nævnte, af det preussiske Justitsministerium udgivne Bog⁴⁾. Idet han tager sit Udgangs-

1) Sitzungsber. d. preuss. Landtags, 3. Wahlperiode, Sp. 18329.

2) » » » » » » » 4835.

3) » » » » » » » 4796.

4) Oberstrafanstaltsdirektor Marx, Reform der Untersuchungshaft, Strafvollzug in Preussen, se ofr. Sml. endv. Dr. Max Alsberg, Untersuchungshaft und Verteidiger, Strafvollzug in Preussen, samt

punkt i den Kendsgerning, at det ikke her drejer sig om Domfældte, og at denne Fængselsform er væsensforskellig fra andet Fængsel, opstiller han Kravet om en væsensforskellig Indretning af disse Anstalter for Varetægtsfanger og gør sig samtidig til Talsmand for en Indskrænkning af Anvendelsen af denne Form for Sikringsmiddel. Letterhaus understøtter dette Krav, idet han udtaler: »Jeg føler mig overbevist om, at vi her i Tyskland anvender Varetægtsfængsel i alt for stort Omfang. Det vilde være ønskeligt at faa udarbejdet en Statistik, der kunde vise, hvor mange Mennesker i Preussen, der uden Skyld eller uden at være overbevist om Skyld anbringes i Varetægtsfængsel. Jeg kunde ønske, at denne gode Statistik hvert Aar blev sendt til alle Statsadvokaturens Embedsmænd og til alle Straffe- og Undersøgelingsdommere, ledsaget af manende Kommentarer¹⁾.

Bestræbelserne for at etablere en Forbindelse mellem Doms- og Anklagemyndighederne paa den ene Side og de straffuldbyrrende Myndigheder²⁾ paa den anden Side har i Landdagen faaet Udtryk i Ønsket om, at Dommere og Anklagere midlertidigt indkaldes til Arbejde i Fængselsstyrelsen³⁾. Justitsminister Schmidt udtaler sig særdeles tydeligt herom: »Hvis Dommere og Anklagere gennem Selvsyn og personligt Arbejde mere og mere lærer Straffuldbyrdelesarbejdet at kende, vil det i aller højeste Grad komme dem til Nytte under Udførelsen af deres eget Kald. Thi jo mere Straffuldbyrrelsen udvikler sig fra en formel Fastslaaen af Kendsgerninger til Kriminalpolitik, desto mere nødvendigt er det, at alle Organer ved, hvad Frihedsstraf i Virkeligheden er, saaledes at de ved, hvad det betyder,

Alpha, Die Wirkung der Untersuchungshaft und Strafhaft, Monatschrift f. Kriminalpsychologie u. Strafrechtsreform, 22. Jahrg., 5. Heft.

¹⁾ Sitzungsber. d. preuss. Landtags, 3. Wahlperiode, Sp. 18329.

²⁾ Fængselsvæsenet er ikke underlagt Anklagemyndigheden, men henlagt til »Strafvollzugsämter«, ledede af en Præsident.

³⁾ Landdagsmedlem Meyer, Sitzungsber. d. p. Ldtgs., 3. W., Sp. 4835.

naar de sender de Tiltalte i Fængsel og Tugthus, og ved, hvorledes Livet der vil forme sig for disse Mennesker«¹⁾. Ministeren gentager dette i sin Tale i Landdagen, hvor han særlig fremhæver Nødvendigheden af at lade Dommere og Anklagere deltage i Fængselsvæsenets Arbejde.

Forordningen af 7. Juni omhandler i sidste Afsnit den Opgave, der stilles Fængselsvæsenets Embedsmænd. Resultatet af den progressive Straffuldbyrdelses Opdragelsesbestemmelser er i endnu højere Grad afhængig af den Maade, paa hvilken Anstaltens Funktionærer haandhæver de antydede Forskrifter, end af selve disse. Det gode Resultat forudsætter, at Funktionærene er besjælet af virkelig Menneskekærlighed, og at Arbejdet udføres i sand pædagogisk Aand. At hjælpe Fangerne er en Pligt, der rækker ud over alle Tjenesteforskrifter. Forordningen giver Udtryk for Tillid til den gode Vilje og Evnerne hos de Embedsmænd, hvem denne store Opgave paahviler (XXVI, 2—3).

Reformens Gennemførelse er afhængig af en rigtig Løsning af Personspørgsmaalet. — »De bedste Forskrifter og ydre Indretninger nytter intet, hvis der ikke samtidig er Mennesker, der kan tilføre dem en levende, dynamisk Virkelighed«, udtaler Minister Schmidt. »Derfor er Fængselsfolkens Uddannelse et brændende Spørgsmaal«²⁾. Og senere: »Der er paalagt Fængselsvæsenets Embedsmænd en meget stor Opgave. Hele Reformen vil i sidste Instans afhænge af, om Embedsmændene viser sig denne Opgave voksen«³⁾. Endnu mere kategorisk udtaler Prof., Dr. Eduard Schmidt sig: »Hvis Fængselsvæsenets Personspørgsmaal ikke løses, vil alt kun være Teori, Bortødslen af Penge og Foregøgling af urigtige Kendsgerninger«⁴⁾.

1) Statsminister Dr. Schmidt: Zum Geleit, Strafvollzug in Preussen, se ofr.

2) Sitzungsber. d. preuss. Landtags, 3. Wahlper., Sp. 4796.

3) » » » » » » » 12935.

4) Prof., Dr. Eduard Schmidt: Kritisches zur Kritik am modernen Strafvollzug, Monatsschriften f. Kriminalpsychol. und Strafrechtsreform, 22. Jahrg., 4. Heft.

I Virkeligheden er dette Spørgsmaal meget betydningsfuldt, og det vil være forbunden med mange Vanskeligheder at løse det. De Krav, som det nye Straffuldbyrdelses-system stiller til Fængselspersonalet, er overordentlig store. Paa den ene Side kræver dette Arbejde en betydelig teoretisk Uddannelse: Strafferet og Straffeproces, Kriminalpsykologi og -biologi, Straffesystemerne etc. Paa den anden Side skal de udføre et rent opdragende Arbejde, der er langt vanskeligere end Pædagogernes, der kun skal opdrage Børn. Embedsmændene selv er paa det Rene med, at de nye Opgaver er vanskelige, og at det er nødvendigt at lære om igen. De lavere Funktionærer, Opsynsbetjentene, er oftest udgaaet af Hærens Underofficersstand og kræver særlig Opmærksomhed. Deres tidligere Virksomhed, der alene bestod i at føre Opsyn med Fangerne, er undergaaet en indgribende Forandring og Udvidelse. Funktionærernes første Opgave er at vinde Fangernes Tillid, at give ham Mulighed for at kunne ytre sig frit og at understøtte enhver af hans Bestrebelse for at rette sig¹⁾. Fra alle Sider udtales der et alvorligt Ønske om at løse alle disse Problemer, og Funktionærerne bestræber sig paa at virkelliggøre Reformen²⁾.

Justitsministeriet viste naturligvis denne Side af Sagen fuld Forstaaelse og har ogsaa truffet de nødvendige Foranstaltninger. Det første Skridt i denne Retning blev gjort i Berlin med Oprettelse af særlige Kursus for Fængselspersonalet fra Preussens forskellige Straffeanstalter. Dette var dog ikke tilstrækkeligt til en Gennemførelse af Personalets

¹⁾ Sml. Hornich: Die Bedeutung des Aufsichtsbeamten im Strafvollzug in Preussen, se ofr., og Schulze: Der Strafvollzugsbeamte, smst. Se ogsaa Gentz: Auswahl und Berufsausbildung der Verwaltungs- und Aufsichtspersonals der Strafanstalten, Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft, Bd. LI.

²⁾ Se Fritz Kleist: Erziehungsstrafvollzug, Pädagogische Warte, 1/12 29. Sml. ogsaa Landdagsmedlem Grschimek, Sitzungsber. d. pr. Ldtgs., 3. Wahlper., 59. Sitzg. Det samme fastslaar Fængselsembedsmændenes Foreningstidsskrift »Der Strafvollzug«.

almindelige Uddannelse. Den nye »Personalordnung für den oberen Strafvollzugsdienst« af 8. Januar 1931 skaber et fast Grundlag for Fængselspersonalets Uddannelse. Personaleordningen forudsætter en 3aarig Uddannelses tjeneste og er bestemt for de Embedsmænd, der hovedsagelig skal varetage den social pædagogiske Behandling af Fangen. Planen for Uddannelsen er meget bredt anlagt og spænder over alle Omraader indenfor Straffuldbyrdelsen. Aspiranterne gør Tjeneste hos Anklagerne, ved Retterne, ved Kriminal-, Sædeligheds- og Sundhedspolitiet, og ved de offentlige Forsorgskontorer og Arbejdsanvisningskontorerne. I Overensstemmelse hermed er de teoretiske Kursus for Aspiranterne tilrettelagt.

Efter at Personalespørgsmaalets Løsning saaledes er forberedt, og efter at Personalet ubetinget har erklæret sig rede til at arbejde med paa en Gennemførelse af Reformen, er der Grund til at tro, at de Tanker, der indeholdes i Forordningen af 7. Juni, vil blive Virkelighed i Praxis.

Formelt udenfor Straffuldbyrdelsens og Fængselsledelsens Opgave ligger Forsorgen for løsladte Fanger. Den, der staar midt i Straffuldbyrdelsesarbejdet, ved, at denne Afgrænsning kun eksisterer paa Papiret, og har forlængst forladt dette formelle Standpunkt. Naar Straffuldbyrdelsens endelige Maal er paany at indordne den løsladte i Samfundet, kan det ikke være ligegyldigt, hvorledes Forholdene stiller sig for ham ved Løsladelsen. — Landdagsmedlem Dehrberg udtaler herom: »Alle Anstregelser og hele Straffuldbyrdelsesarbejdet vilde være forgæves, hvis Fangen vender tilbage til de tidligere Forhold. Forsorgen er et stort moralsk og socialt Problem«¹⁾. Minister Schmidt udtaler sig paa samme Maade²⁾. For mange Fanger begynder Straffen først ved Løsladelsen. I sin vanskelige Kamp for Tilværelsen møder den Løsladte ofte en ugun-

¹⁾ Sitzungsber. d. pr. Ldtgs., 3. Wahlper., Sp. 4801.

²⁾ Statsminister, Dr. Schmidt: Zum Geleit, Strafvollzug in Preussen se ofr.

stig Atmosfære, saaledes at han maa anstrenge sig yderligere for at sikre sig en ny Position. Det er forlængst almindeligt erkendt, at der bestaar en Sammenhæng mellem Tilbagefald og sociale Forhold. Derfor er det at skaffe Fangen Arbejde en alvorlig Opgave, som staar i nøje Forbindelse med Straffuldbyrdelsen. » . . . Forsorgen . . . er ikke Gave, men Retfærdighed . . . Symbolet for vor Opfattelse af Samfundet er ikke Politibetjenten, men Lægen, Opdrageren —«¹⁾. Jo mere Løsladelsen nærmer sig, rejser det Spørgsmaal sig for Fangen: Hvad saa²⁾. Derfor maa Fængselsledelsen før Fangens Løsladelse først og fremmest tænke paa, hvorledes det skal gaa med hans Beskæftigelse efter Løsladelsen. Forordningen af 7. Juni lægger i Virkeligheden denne rent forsorgsmæssige Opgave over paa Fængselslederen (XIII, 1—3).

Det er indlysende, at Forsorgsarbejdet ikke dermed er sket Fyldest. Arbejdet føres videre af en Række offentlige og private Foreninger, der virker i og udenfor Fængslerne. Staten støtter deres Arbejde, idet den stiller Midler til deres Raadighed og opretholder de saakaldte »Übergangsheime«, hvor de løsladte Fanger kan faa Ophold og Arbejde, indtil de skaffer sig en fast Plads. Statens Støtte til Forsorgsarbejdet kan let begrundes fra et rent praktisk, fiskalt Standpunkt: Hvert Tilbagefald koster Staten gennemsnitlig 2,500 Mark. I Betragtning af det ovenfor nævnte store Antal Recidivister er denne Udgift meget stor, og det synes da rimeligere at anvende disse Penge paa Forsorgsarbejdet, der saaledes maa betragtes som en præventiv Foranstaltning. Staten nøjes dog ikke med denne Motivering, men betragter Forsorgen som en social Opgave, som ikke udelukkende kan overlades til private Foreninger og Personer. Den preussiske Landdag har vedtaget en Beslutning, der

1) Gentz: Gefangenenfürsorge als sozialer Problem, smst.

2) Fritz Kleist, Der Strafanstaltsschullehrer. Das werdende Zeitalter, Febr.—Marts 1930. Sml. ogsaa Oberjustizrat, Dr. Schmidt: Rationalisierung des Strafvollzugs, Strafvollzug in Pr., se ofr., og Muntau, Entlassenenfürsorge, smst.

gaar ud paa, at Staten har Pligt til at deltage i Forsorgen for løsladte Straffefanger. Det preussiske Justitsministerium indtager samme Standpunkt. og Justitsminister Schmidt, har blandt de Planer, der skal virkeliggøres, henvist til Planen om offentlig Fangeforsorg.

Forordningen af 7. Juni behandler ikke Fangearbejdet. De Begunstigelser, der indrømmes Fangerne, vækker ofte hos udenforstaaende Forestilinger, der intet har med Virkeligheden at gøre. I alle Fængsler og Tugthuse er der Pligt til Arbejde, der udfylder hele Fangens Dag. Det bestrides ikke, at Arbejdspligten for Fangerne er et Hovedmoment i den opdragende Paavirkning. Men medens Fangearbejdet tidligere kun blev opfattet som en Virkeliggørelse af Straffen, er det nu en af de vigtigste Opdragelsesmetoder. De forskellige Opfattelser af Fangearbejdets Indhold og Karakter fører naturligvis til en forskellig Organisation af Arbejdet. Nutidens Straffuldbyrdelse hylder ikke den Opfattelse, at det er nødvendigt at gøre Arbejdet saa haardt som muligt for at fremhæve Karakteren af et Straffonde; den tager Arbejdet i sin Tjeneste som Opdragelsesmiddel, søger at vænne Fangen til Arbejde og tillige at give ham Mulighed for senere at kunne benytte det, han har lært, i Erhvervsøjemed. Overfor Arbejdspligten staar Fangens Ret til Sysselsettelse. Mangel paa Arbejde bevirker Depression og Lige-gyldighed og svækker den oftest i Forvejen svage Vilje. Er Fangerne ubeskæftigede, føler de deres Tilværelse gjort vanskeligere. Da det er en Pligt for Staten at bevare Fangens legemlige og sjælelige Sundhedstilstand, er det ogsaa en Pligt for den at anvise ham et sundt og nyttigt Arbejde, der tillige vil kunne komme ham til Gode efter Løsladelsen. Det sidste er særlig vigtigt, idet den sociale Fare, Faren for Tilbagefald, formindskes i samme Forhold som Fangen er vænnet til planmæssigt, intensivt Arbejde og herved har dygtiggjort og kvalificeret sig ¹⁾.

¹⁾ Saml. Kothe: Das Problem der Arbeit in den Gefangenenanstalten, Monatsschr. f. Kriminalpsych. u. Strafrechtsreform, 22.

Det er da Fængselsledelsens Opgave at sysselsætte Fangerne paa passende Maade. Ikke alene maa ganske formaalsløse Arbejder, f. Ex. Bygning af Mure, der senere rives ned, forsvinde; man maa ogsaa bort fra f. Ex. Bearbejdelse af kasserede Genstande og Poseklistren. Udgangspunktet for Fængselsarbejdet maa være det frie Erhvervs Forhold og Metoder. Derfor maa man ogsaa i højere Grad end hidtil gaa over til at anvende moderne Værktøj og Maskiner. Foreløbig vanskeliggør dog Pengeknapheden Fængselsvæsenets Arbejde i saa Henseende. Paa den anden Side tvinges Ledelsen ogsaa til i meget vidt Omfang at tage Hensyn til de Klager, der af Erhvervsorganisationerne fremsættes paa Grund af Konkurrencen. Skønt der formentlig er Enighed om, at de ca. 30,000 Fangers Arbejde ikke kan spille nogen større Rolle¹⁾ sammenlignet med Antallet af frie Arbejdere, har Ministeriet dog nedsat en Kommission, hvis Opgave det er at tilvejebringe Overensstemmelse med de forskellige Interesser og anvise passende Sysselsættelse; denne Kommissions gavnlige Virksomhed er almindeligt anerkendt.

Den preussiske Justitsministers Forordning er fra den 8. November 1929 at regne i sit fulde Omfang traadt i Kraft i Brandenburg, medens den i den øvrige Del af Preussen kun delvis er traadt i Kraft. Indførelsen af det nye System kræver forberedende Arbejder i et saadant Omfang, at Forordningens fulde Gennemførelse i den øvrige Del af Preussen kun kan ske efterhaanden. De forberedende Arbejder gaar først og fremmest ud paa at tilvejebringe nye Anstalter i Stedet for de nuværende, der er forældede og utilstrækkelige. Ved Begyndelsen af indeværende Aar lukkedes saaledes 25 store og op imod 300 smaa Fængsler.

Aarg., 6. Hæfte, og Dr. Hans Brandtstetter: Sozial-pädagogische Betrachtungen zur Gefängnisarbeit, smst. 21. Aarg., 5. Hæfte.

¹⁾ Sml. Landdagsmedlem Hermann: Sitzber. d. preuss. Ldt. 3. Wahlper., Sp. 4830, Polenz: Gefängnisarbeit, Strafvollzug in Preussen, se ofr., og Lubert: Handwerk und Gefängnisarbeit, smst.

Dette Tal er i Løbet af Aaret steget til 500. Man tør vist sige, at den fulde Gennemførelse af Forordningen ogsaa i den øvrige Del af Preussen vil ske i den nærmeste Fremtid. Som Justitsministeren pointerede i sin Tale i Landdagen¹⁾, indeholder Forordningen langt mere, end Titlen angiver. Den betyder en fuldstændig Omlægning af preussisk Straffuldbyrdelses Organisation og Haandhævelse. Samfundets Beskyttelse er ogsaa for Forordningen af 7. Juni et Hovedformaal. Den forfølger dette Maal, idet den dels gennemfører Isolering af de uforbederlige, dels stræber efter at opdrage de øvrige til at undgaa Tilbagefald. Det progressive System søger at naa Maalet gennem Opdragelse af Fangen, ved at udvikle hans Ansvarsfølelse og ændre hele hans Syn paa Lov og Moral. Her er Talen ikke alene om god Opførsel og Arbejdsflid; det drejer sig meget mere om Personen, om en Befæstelse af Vilje og Udholdenhed, det drejer sig om at skabe en positiv-aktiv Indstilling overfor Liv og Arbejde. Under den gradvise Oprykning fra Trin til Trin skal han gaa frem i indre Styrke, Lovbryderen skal atter blive Samfundsmedlem, den gode Fange en god Borger²⁾.

Særlig paa 2 Punkter blev der fremsat Kritik af Forordningen. For det første blev det anført, at progressiv Straffuldbyrdelse i Forbindelse med et stigende Antal Begunstigelser ved Overgang fra det ene Trin til det andet kan forlede Fangen til Hykleri og Bedrag. Hertil blev der under Debatten i Landdagen træffende bemærket, at Hykleri — baade i det private og det offentlige Liv — ikke er noget nyt. Hykleri vil man altid kunne finde i et Fængsel. Men Personalets Erfaring vil altid gøre det muligt at erkende Hykleriet. Faren er ikke saa stor, at den berettiger til at kuldkaste hele Reformen.

Det andet Punkt, paa hvilket Kritikken satte ind, var

¹⁾ Sitz.ber. d. preuss. Ldtgs., 3. Wahlperiode, Sp. 12925.

²⁾ Sml. Sommi von Bahder-Eschenburg: Das Recht auf Strafe. Werdende Zeitalter, Febr.-Marts 1930, og Albert Krebs: Voraussetzung pädagogischer Wirksamkeit im Strafvollzuge, smst.

Lempelserne i Fængselsregimet, Indrømmelse af nogle Bekvemmeligheder og Adspredelser, der, som Kritikken sagde, fører til en Forflygtigelse af Straffen og til Blødagtighed. Som om man ganske havde glemt Arbejdspligten, henviste man til det lette Fængselsliv og til, at Straffens Begreb ikke er foreneligt med Fuglebure i Cellen og Koncert af et populært Jazzorkester i Fængslet. Billeder i illustrerede Blade, der viser Cellens Indretning paa Slutstadiet eller Gymnastiktime i Fængselsgaarden har vakt ganske fejlagtige Forestillinger hos store Dele af Befolkningen, der ikke er kendt med de virkelige Forhold. Hos de ukyndige frembragte disse Billeder det Indtryk, at Fangernes Liv bestod alene af Bekvemmeligheder og Fornøjelser; de bevirkede, at man paa Forhaand var imod Tanken, og virkede saaledes imod Øjemedet. Resultatet af disse fejlagtige Forestillinger var det bevingede Ord »Fængselssanatorium«.

Fængslets Virkelighed svarer naturligvis slet ikke til denne overfladiske Dom. — »Vi er ikke for humane«, udtaler Landdagsmedlem Grschimek: »Straffen bestaar alene i Frihedsberøvelsen, og det er en uhyre tung Straf¹⁾«. Statssekretær Hölscher bekræftede denne Opfattelse, idet han anførte, at den Bekymring, at Livet i Fængsel skulde være bedre end Livet i Frihed, er ganske ubegrundet, netop fordi det allervigtigste, Friheden, her er udelukket²⁾.

I sit Svar paa den fremførte Kritik gjorde Justitsministeren gældende, at de, der opfatter Forordningen alene som Begunstigelser for Fangerne, ganske har overset det, der er dens egentlige Formaal. Tyngdepunktet ligger naturligvis ikke i selve Begunstigelserne. De er kun Midlet til Fangens Opdragelse og Genrejsning. De indrømmes derhos ikke samtidigt og ikke uden videre; der stilles store Krav til Fangen, før han opnaar Oprykning til det højere Stadium, ja disse Krav er tilmed større end tidligere. Man

¹⁾ Sitz.ber. d. pr. Ldt., 3. Wahlp., Sp. 4844. ²⁾ Staatssekretär Hölscher: Strafzweck und Strafvollzug, Strafvollzug in Pr., se ofr.

maa ej heller overse, at Mildnelsen af Anstaltstvangen gaar parallelt med en Paalæggelse af Ansvar, der stiller store Krav til Fangens Viljestyrke.

De nævnte Billeder fra Fangens Liv, der har fremkaldt Ordet »Fængselssanatorium«, kan faktisk vække den Forestilling, at alle disse Begunstigelser indrømmes alle Fangerne. I Virkeligheden er Forholdet det, af de 30,000 Fanger, der ved Begyndelsen af Aaret 1930 hensad i preussiske Fængsler, var de 20,000 Fanger med korte Straffe (indtil 9 Maaneder), og disse omfattes som allerede ovenfor nævnt ikke af det progressive System. Af de resterende 10,000 er kun 2,000 rykket op paa 2. og 3. Stadium. Disse Tal viser det uholdbare i de nævnte Forestillinger og understreger tillige Vanskeligheden ved Oprykning.

»Men for enhver, i hvem der findes blot en lille Smule Opdrift, vil det betyde en Opmuntring, at han mærker, at han selv er Herre over sin Skæbne og paa en vis Maade selv kan erhverve sig de Friheder, der er forbundet med Oprykningen; og det er jo dog netop disse, som vi søger at hjælpe for at vinde dem tilbage for Samfundet og søger at sikre en straffri Fremtid ved at vække og styrke dem paa alle Maader«¹⁾.

Denne Reform af den preussiske Straffuldbyrdelse har fra mange Sider vundet fuld Tilslutning og varm Anerkendelse. Landdagsmand Letterhaus betegner Reformen som et skelsættende og dristigt Værk. Paa samme Maade og med omtrent samme Ord blev Reformen hilst af Repræsentanter for de forskellige politiske Partier og i Faglitteraturen og den overvejende Del af Pressen²⁾. Ogsaa i den udenlandske Faglitteratur fremkom der lignende Udtalelser. Justitsminister Schmidt anførte en saadan Udtalelse af en amerikansk Fængselsmand³⁾: »Forordningens sunde, stærke.

¹⁾ Sitzungsber. d. pr. Ldtgs., 3. Wahlpr., Sp. 18320.

²⁾ Saml. Hans Weinberg: Amerikanische Strafanstalten, Das werdende Zeitalter, Febr.-Marts 1930, og Fritz Kleist: Der Strafanstaltsschullehrer, smst.

³⁾ Justitsminister, Dr. Schmidt, Juristische Wochenschr., 1931, S. 3.

frie og fremskridtsvenlige Tanker overgaar alt, hvad der hidtil er gennemført paa dette Omraade«. For Tilhængere af det opdragende System er der ingen Tvivl om, at Forordningens bærende Kraft, Justitsminister Schmidt, fortjener en ikke mindre Anerkendelse. Under Landdagens Drøftelse af Reformen henvendte Grschimek sig til Ministeren med disse Ord: »De, Hr. Minister, kan kaldes en Forkæmper for Fangernes Menneskeværd«.

Idet Ministeren udsendte Forordningen af 7. Juni, blev han det.